

УДК 330.59

Кравченко О.О.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та управління
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»***АНАЛІЗ РІВНЯ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ****AN ANALYSIS OF LEVEL AND QUALITY OF LIFE POPULATION
OF UKRAINE IS IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC
AND POLITICAL INSTABILITY****АНОТАЦІЯ**

У статті зроблено ґрунтовний аналіз рівня та якості життя населення України, його змін та тенденцій за останні роки. Проаналізовано основні показники, зокрема мінімальна заробітна плата та прожитковий мінімум, а також їх реальне значення для населення. Зроблено порівняння цих показників з аналогічними показниками країн світу. У статті проаналізовано споживчий кошик, а також виявлено його недоліки. А також запропоновані шляхи підвищення рівня життя населення.

Ключові слова: якість життя, рівень життя населення, споживчий кошик, прожитковий мінімум, індекс соціального розвитку.

АННОТАЦИЯ

В статье сделан основательный анализ уровня и качества жизни населения Украины, его изменений и тенденций за последние годы. Проанализированы основные показатели, в частности минимальная заработная плата и прожиточный минимум, а также их реальное значение для населения. Сделано сравнение этих показателей с аналогичными показателями стран мира. В статье проанализирована потребительская корзина, а также выявлены её недостатки. А также предложены пути повышения уровня жизни населения.

Ключевые слова: качество жизни, уровень жизни населения, потребительская корзина, прожиточный минимум, индекс социального развития.

ANNOTATION

The article made a detailed analysis of the level and quality of life in Ukraine, its changes and trends in recent years. The basic parameters, including minimum wage and living wage and their real value to the public. The comparison of these figures with those of the world. The article analyzes the consumer basket and revealed its shortcomings. And suggests ways to improve living standards.

Key words: quality of life, standard of living, consumer basket, living wage, social development index.

Постановка проблеми. Успішна економічна ситуація в будь-якій країні, її прогресивний розвиток безпосередньо залежать від досягнутого нею рівня і якості життя населення, адже у концепції Програми розвитку ООН визначено, що будь-яка держава світу в процесі свого економічного розвитку перш за все має створювати сприятливі умови для того, щоб життя людей було довгим, здоровим і наповненим творчістю.

Звісно, це питання є дуже актуальним для України, тим паче в такий складний фінансовий та політичний період для неї, коли на перше місце повинна стати проблема підтримання, стабілізації та забезпечення зростання рівня життя населення, створення умов для

ефективного функціонування трудового потенціалу країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначеної проблеми висвітлюються в наукових працях О. Мельниченко, Н. Федірко, В. Литвинова, В. Скуратівського, М. Федорової, М. Татаревської, О. Кухаревої, В. Куценко, О. Крентовської, П. Мазурок, І. Мандибури та інших вчених.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Хоча питаннями якості та рівня життя населення займалися і займається багато науковців, більшість питань потребує подальшого дослідження та конкретизації.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану рівня життя населення, його аналізі протягом років незалежності, зіставленні номінального та реального показників мінімальної заробітної плати й прожиткового мінімуму, а також виявленні основних проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що рівень життя – це ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення. Але необхідно враховувати, що рівень життя – це динамічний процес, який відчуває вплив безлічі факторів. Визначення рівня життя – складний і неоднозначний процес. Оскільки він, з одного боку, залежить від складу і величини потреб суспільства, а з іншого – обмежується можливостями щодо їх задоволення, знову ж виходячи з різних факторів, що обумовлюють економічне, політичне і соціальне становище в країні. Сюди відносяться ефективність виробництва та сфери послуг, стан науково-технічного прогресу, культурно-освітній рівень населення, національні особливості тощо.

Рівень життя оцінює якість життя населення і служить критерієм під час вибору напрямів та пріоритетів економічної і соціальної політики держави. Поняття «якість життя» є більш ширшим, ніж просто суто матеріальна забезпеченість. Якість життя розглядається як система показників, що характеризують ступінь реалізації життєвих стратегій людей, задоволення їх життєвих потреб. Програмні поліпшення якості життя розглядаються як соціальний проект,

спрямований на збільшення можливостей людей вирішувати свої проблеми, домагатися особистого успіху та індивідуального щастя.

Для оцінки якості життя використовуються кількісні, якісні та інтегральні показники. Кількісні показники найбільш очевидні. Насамперед це ВВП або національний дохід на одну особу населення, рівень споживання різних матеріальних благ і послуг за класами товарів, рівень зайнятості тощо. Якісні показники якості життя визначають умови праці, побуту й дозвілля людини. Інтегральні показники якості життя характеризують поєднання її часткових характеристик і критеріїв, причому як кількісних, так і якісних. Вони можуть бути представлені у вигляді різних комбінацій звітних статистичних показників, відповідних експертних оцінок тощо.

Проаналізуємо деякі ключові показники, що характеризують рівень життя населення України. Так, зокрема, аналізуючи доходи населення, спостерігаємо зростання доходів на 265 906 млн. грн., або 18%, за період з 2013 по 2015 роки (табл. 1). Також бачимо, що витрати збільшились на 379 224 млн. грн., або 28%, за аналогічний період. Спостерігається негативне явище, коли витрати перевищують доходи в 2013 та 2014 роках, але з 2015 року ця ситуація вирівнюється. Наявний дохід у розрахунку на одну особу не має чіткої тенденції до зростання, проте за період 2013–2015 років показник зростає на 4 145 грн., або 15%. Зростання доходів відбувається за рахунок щорічного зростання основної складової, а саме заробітної плати.

З поданої інформації Держкомстату за три квартали 2016 року видно, що доходи також дорівнюють витратам населення, як і у 2015 році (табл. 2). Крім того, з I кварталу по III квартал доходи і витрати зростають на 123 879 млн. грн., або 31%. Наявний дохід у розрахунку на одну особу у цей період має чітку тенденцію до зростання, а саме збільшується на 2 859 грн., або 41%.

Аналізуючи дані Держкомстату [2], можемо зробити висновки, що середньомісячна заробітна плата протягом 2013–2016 років зростає найбільше у людей, зайнятих у сфері авіаційного та водного транспорту, інформації та телекомунікації, оптової і роздрібною торгівлі та ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, а саме на 131,99%, 108,8%, 104,55% та 90,49% відповідно (табл. 3). А найменше зростання середньої зарплати за місяць спостерігалось у таких галузях, як діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг; функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури; освіта, а саме на 30,47%, 35,37% та 39,8% відповідно. За 2013–2016 роки середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника зростає на 1 901 грн., або 57,92%.

Ми знаємо, що з січня 2017 року уряд підвищив мінімальну заробітну плату до 3 200 грн. У січні 2017 року найбільшу середньомісячну заробітну плату отримували працівники у галузях авіаційного транспорту, фінансової та страхової діяльності, інформації та телекомунікації, а саме 27 252 грн., 11 092 грн. та 10 210 грн. відповідно; а найменшу – працівники, зайняті у галузях поштової та кур'єрської діяльності, тимчасового розміщення та організації харчування, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, а саме 3 328 грн., 4 394 грн. та 4 403 грн. відповідно [2]. Коefіцієнт співвідношення між найвищим та найнижчим рівнями заробітної плати по видах економічної діяльності у січні 2017 року становив 8,2 рази (у працівників авіаційного транспорту – 27 252 грн., або 453,6% до середнього рівня по економіці; у працівників, зайнятих поштовою та кур'єрською діяльністю, – 3 328 грн., або 55,4% до середнього рівня по економіці).

Зауважимо, що в січні 2017 року середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника становила 6 008 грн., що майже у 1,9 разів більше законодавчо встановленого розміру мінімальної заробітної плати в сумі 3 200 грн.

Таблиця 1

Доходи та витрати населення України за 2013–2015 роки [2]

Показник	Роки, млн. грн.			Абсолютний приріст, млн. грн.	Темп приросту, %
	2013	2014	2015		
Доходи	1 478 073	1 516 768	1 743 979	265 906	18
Витрати	1 364 755	1 485 988	1 743 979	379 224	28
Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн.	26 900	26 782	31 044	4 145	15

Таблиця 2

Доходи та витрати населення у 2016 році [2]

Показник	2016 рік			Абсолютний приріст, млн. грн.	Темп приросту, %
	I квартал	II квартал	III квартал		
Доходи, млн. грн.	403 194	468 415	527 073	123 879	31
Витрати, млн. грн.	403 194	468 415	527 073	123 879	31
Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн.	6 951	8 211	9 810	2 859	41

Порівняно з груднем 2016 року розмір заробітної плати зменшився на 7,2% (у січні 2016 року відносно грудня 2015 року зниження становило 16,6%). Зменшення нарахувань у січні до попереднього місяця відбувається щороку, що зумовлено тим, що в грудні здійснюються нарахування одноразових виплат, а саме винагород за підсумками роботи за рік, за вислугу років, компенсаційних виплат за невикористану відпустку тощо. Реальна заробітна плата в січні 2017 року порівняно із груднем 2016 року зменшилася на 8,3%, а відносно січня 2016 року вона збільшилася на 21,4%.

Індекс реальної заробітної плати у січні 2017 року по відношенню до грудня 2016 року становив 91,7%, а порівняно з січнем 2016 року – 121,4%. Темпи зростання (зниження) реальної заробітної плати за аналі-

зований період з 2013 по 2016 роки є нижчими, ніж номінальної, окрім 2013 року, коли темп зростання реальної зарплати перевищив темп зростання номінальної на 0,3% (табл. 4). Найбільша різниця в темпах зниження реальної та номінальної заробітної плати спостерігається у 2015 році, де темпи зниження номінальної заробітної плати більше за реальну на 40,7%. Чим ближче показники реальної заробітної плати до номінальної, тим вище якість і рівень життя населення, адже більшу кількість матеріальних благ можна забезпечити цією зарплатнею.

Як зазначають експерти, кожному третьому мешканцю України заробітної плати не вистачає для придбання необхідних життєвих потреб, а кожний другий працездатний мешканець України працює в умовах вторинної, третинної зайнятості, одержуючи доходи в тіньовому сек-

Таблиця 3
Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності у 2013–2016 роках [2]

Вид діяльності	2013	2014	2015	2016	Абсолютний приріст, грн.	Темп приросту, %
Усього	3 282	3 480	4 195	5 183	1 901	57,92
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	2 344	2 556	3 309	4 195	1 851	78,97
зокрема, сільське господарство	2 269	2 476	3 140	3 916	1 647	72,59
Промисловість	3 774	3 988	4 789	5 902	2 128	56,39
Будівництво	2 727	2 860	3 551	4 731	2 004	73,49
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3 049	3 439	4 692	5 808	2 759	90,49
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	3 582	3 768	4 653	5 810	2 228	62,20
зокрема, наземний і трубопровідний транспорт	3 181	3 541	4 172	5 265	2 084	65,51
водний транспорт	3 340	3 622	5 076	6 974	3 634	108,80
авіаційний транспорт	10 642	11 967	18 470	24 688	14 046	131,99
складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	4 040	4 231	5 358	6 603	2 563	63,44
поштова та кур'єрська діяльність	1 917	1 934	2 180	2 818	901	47,00
Тимчасове розміщення й організація харчування	2 195	2 261	2 786	3 505	1 310	59,68
Інформація та телекомунікації	4 659	5 176	7 111	9 530	4 871	104,55
Фінансова та страхова діяльність	6 326	7 020	8 603	10 227	3 901	61,67
Операції з нерухомим майном	2 786	3 090	3 659	4 804	2 018	72,43
Професійна, наукова та технічна діяльність	4 505	5 290	6 736	8 060	3 555	78,91
зокрема, наукові дослідження та розробки	4 059	4 268	4 972	6 119	2 060	50,75
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2 546	2 601	3 114	3 995	1 449	56,91
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	3 719	3 817	4 381	5 953	2 234	60,07
Освіта	2 696	2 745	3 132	3 769	1 073	39,80
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2 351	2 441	2 829	3 400	1 049	44,62
зокрема, охорона здоров'я	2 374	2 463	2 853	3 435	1 061	44,69
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3 343	3 626	4 134	4 844	1 501	44,90
зокрема, діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг	2 934	2 841	3 150	3 828	894	30,47
функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури	2 737	2 769	3 049	3 705	968	35,37
Надання інших видів послуг	2 738	3 361	3 634	4 615	1 877	68,55

торі економіки, які не оподатковуються. Вплив держави на регулювання оплати праці здійснюється переважно через установлення розміру мінімальної заробітної плати, умов і розмірів оплати праці працівників установ й організацій, що фінансуються з бюджету, керівників державних підприємств.

Ми відстежили динаміку мінімальних заробітних плат в Україні з 1996 по 2017 роки, використовуючи інформацію з Державних бюджетів відповідних років, та зіставили її з курсом гривні відповідного періоду (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка мінімальних заробітних плат в Україні з 1996 по 2017 роки

Варто зазначити, що мінімальна заробітна плата практично завжди збільшувалася, окрім трьох періодів, а саме криз 1998, 2008 і 2014 років, тобто за часів падіння курсу національної валюти. Як бачимо, найбільший стрибок заробітної плати відносно долара відбувся у 2007 році, а саме практично на 30%. Протягом 2005–2008 та 2010–2014 років долар тримався сталих відміток, а на початок 2014 року мінімальна зарплата досягла максимуму за всю історію України, а саме 152,44\$, з показником в 1 218 грн. та офіційним курсом долара у 7,99 грн./дол. Але вже на початок 2015 року всі досягнення попередніх восьми років були знецінені, а причиною цього став незмінний рівень мінімальної заробітної плати у 2015 році та зростання курсу долара майже вдвічі – 15,77 проти 7,99 грн./дол. А на 1 січня 2016 року за декларованого підвищення мінімальна зарплата скоротилася ще на 44%, а саме до 57,42 доларів. Як бачимо, до найнижчого показника за останні 10 років. У 2017 році рівень мінімальної зарплати

ти зріс до 3 200 грн. та 118,5 у доларовому еквіваленті, але навіть такий стрибок не покращив якість та рівень життя населення, адже одночасно підвищилися курс долара та ціни на товари та послуги.

Україна займає одну з найнижчих позицій щодо рівня заробітних плат у світі. Серед країн світу мінімальна зарплата різнилася відповідно до розвитку економіки. Найгірші соціальні гарантії в Уганді, Бурунді, Сьєрра-Леоне, М'янмі (Бірма) та Кубі, адже мінімальна зарплата в цих країнах менше 10\$. Найкраще за гарантованою оплатою праці відчують себе громадяни Норвегії, Австралії, Люксембургу, Монако, Сан-Марино, Нової Зеландії та Бельгії, де мінімальна місячна оплата праці законодавчо закріплена на позначці не менше 2 тис. дол.

До знецінення гривні мінімальна зарплата українців була на рівні 150\$ (70 позиція знизу рейтингу країн світу), практично такий самий розмір оплати в працівників колишніх азіатських пострадянських держав – Туркменістану чи Азербайджану. Та після різкого падіння гривні сусідами за показниками в нас стали африканські Ліберія, Ботсвана та Демократична республіка Конго.

У багатьох розвинених країнах світу рівень життя громадян давно визначається вартістю їх споживчого кошика, тобто того, без чого людина в принципі обійтися не може. Іншими словами, це набір товарів і послуг, необхідних для задоволення наших першочергових потреб в середньому за рік. Але важливо також і те, що за вартістю цього набору визначаються прожитковий мінімум і, як наслідок, мінімальна зарплата і пенсія. Формує споживчий кошик українців уряд. Нині там налічується 250 товарів і послуг (постанова Кабміну від 11 жовтня 2016 року № 780). На думку чиновників, склад кошика дає змогу українцям не голодувати, стежити за зовнішнім виглядом, більш-менш пристойно одягатися і навіть долучатися до прекрасного – за рік українець може купити шість книг і шість разів сходити на культурні заходи. Так, урядовим рішенням збільшено обсяги споживання деяких продуктів харчування (круп, м'ясо, фрукти), збільшено число окремих товарних позицій в наборах непродовольчих товарів (одяг, взуття) та скорочені строки їх використання. Переглянуті також набори предметів першої необхідності, санітарії та ліків, житлово-комунальних послуг і послуг зв'язку. Зокрема, якщо аналізувати споживчий кошик

Таблиця 4

Темпи зростання (зниження) номінальної та реальної заробітної плати [2]

Рік	Номінальна заробітна плата до попереднього року, %	Реальна заробітна плата до попереднього року, %	Порівняння темпів зростання (зниження) номінальної та реальної заробітної плати
2013	107,9	108,2	0,3
2014	106,0	93,5	-12,5
2015	120,5	79,8	-40,7
2016	123,6	109,0	-14,6

на 2017 рік, то бачимо, що головні зміни торкнулися ліків, адже їх перелік тепер набагато більший [2]. Значно зросли норми споживання риби: з 2,5 до 9 кг в рік, додані такі звичні речі, як чай (400 г. на рік), лавровий лист, сіль і навіть півкіло кави в зернах. Нові норми і по одягу: замість пальто на 8 років – куртка на 5 років, чоловікам дозволили мати 6 пар трусів на рік (було 5 на 2 роки), жінкам – 2 бюстгалтери на рік (було 2 на 2 роки), а пенсіонери зможуть засмагати не в сімейних трусах, а в плавках. Жінкам офіційно дозволили мати штани, одну пару на 4 роки. Але водночас скорочено до соціальних норм споживання води, газу і світла. Тобто доведеться або менше митися, або економити воду.

На нашу думку, такий кошик далекий від реалій нашого життя і має бути переглянутий з урахуванням реальних цін, заробітних плат та потреб українців.

Не менш важливим є показник прожиткового мінімуму, адже він є базовим державним соціальним стандартом, на підставі якого визначаються державні соціальні гарантії та стандарти у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти. Розмір прожиткового мінімуму застосовується і для загальної оцінки рівня життя в Україні.

На жаль, в нашій країні цей показник значно занижений, оскільки [3; 4]:

1) складові набору продуктів харчування, непродуктові товари, на підставі яких розраховується прожитковий мінімум, не змінюються відповідно до зміни споживчого попиту та реальної структури сукупних витрат населення; так, у структурі витрат не передбачено витрати на мобільний зв'язок, на послуги системи охорони здоров'я, культури та освіти, зокрема дошкільної, витрати на відпочинок, не враховано сімейної та інвестиційної складової тощо;

2) терміни споживання непродовольчих товарів, особливо довготривалого використання, вимагають перегляду в бік скорочення;

3) в структуру прожиткового мінімуму не включено податок на доходи фізичних осіб, який має бути включеним відповідно до роз'яснення Конституційного суду України; так, якщо поглянути на структуру встановленого прожиткового мінімуму, то можна побачити, що передбачається, що вся сума буде витрачена або на продукти харчування, або на послуги, тобто має фактично бути отриманою на руки (розрахунковий рахунок); насправді ж людина, отримуючи мінімальну заробітну плату, яка дорівнює прожитковому мінімуму, отримує на 15% менше тільки через те, що податок на доходи фізичних осіб не включено в структуру прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Крім того, розмір прожиткового мінімуму занижений і через те, що вартість продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг змінюється протягом року через зростання цін.

Відстежувати ці тенденції має, відповідно до ст. 5 Закону України «Про прожитковий мінімум», Міністерство соціальної політики. Крім того, воно повинно публікувати щомісяця фактичний розмір прожиткового мінімуму.

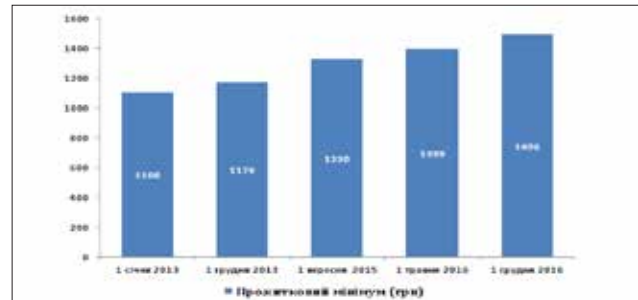

Рис. 2. Підвищення прожиткового мінімуму в Україні в 2013–2016 роках [5–8]

Як бачимо з рис. 2, з 1 січня 2013 року до 1 грудня 2016 року прожитковий мінімум зріс на 388 грн., проте не слід забувати, що це зростання у гривневому еквіваленті, якщо ж говорити про доларовий еквівалент, ситуація складається кардинально по-іншому. Якщо порівняти прожитковий мінімум у доларовому еквіваленті, то можна побачити, що на початок 2016 року він становив лише 34,5% від розміру прожиткового мінімуму 2013 року, тобто зменшився майже у 3 рази. Станом на 1 травня 2017 року прожитковий мінімум складає 1 624 грн.

На нашу думку, причинами зниження рівня життя населення в Україні (передусім, рівня доходів) є:

- знецінення національної валюти (через те, що Україна є імпортозалежною державою, значно підвищилися ціни на імпортні та імпортозалежні товари (електронна та побутова техніка, одяг, медикаменти, газ тощо));
- втрата заощаджень через кризу у банківській системі України або їх істотне знецінення;
- замороження соціальних стандартів;
- збільшення комунальних платежів, дорожчання всіх без винятку товарів і послуг (як імпортного, так і вітчизняного виробництва);
- відсутність адекватної індексації доходів;
- введення оподаткування і обмеження розміру пенсій;
- введення оподаткування на нерухомість і заощадження;
- озброєний конфлікт на сході країни.

Наслідками істотного зниження рівня життя населення і відповідними загрозами для забезпечення сталого розвитку національної економіки можуть бути:

1) збільшення відтоку працездатного населення закордон і, відповідно, зменшення трудового потенціалу країни (згідно з розрахунками К. Якуби [4, с. 99], витрати на розвиток однієї людини, її становлення як кваліфікованого фахівця, з народження й до закінчення вищої освіти, становлять близько 1 млн. 100 тис. грн.

(770 тис. грн. від держави і ще 318 тис. вкладає сім'я), при цьому рентабельність витрат на формування одиниці трудового потенціалу становить 200% за фактичними цінами, а за ринковими – 500%; цифри засвідчують, наскільки вигідно державі вкладати в людину, але не за умов активної міграції, яка робить ці витрати марними);

2) збільшення економічної активності населення, посилення напруги на ринку праці;

3) збільшення кількості людей, що потребують державної соціальної підтримки;

4) зменшення платоспроможного попиту населення, через що відбувається скорочення ємкості внутрішнього ринку;

5) зміна настроїв населення, а саме виникнення соціальної напруги, невдоволення діями влади, погіршення криміногенної ситуації;

6) загострення демографічної кризи тощо.

Висновки. Здійснивши глибокий та ґрунтовний аналіз рівня життя населення, можна запропонувати основні шляхи підвищення рівня життя населення:

1) подолання корупції в країні на всіх рівнях;

2) розробка чіткого та прозорого механізму фінансування державних програм економічного та соціального розвитку, а саме програм освіти; охорони здоров'я; державної підтримки молодих сімей – впровадження реальних програм доступного житла, поліпшення планування сім'ї, вдосконалення системи надання відповідної кваліфікованої медичної допомоги сім'ям, які бажають мати дітей;

3) розробка та впровадження державних мінімальних соціальних програм, які повинні бути спрямовані на фінансове забезпечення основних конституційних прав громадян;

4) ефективна реалізація політики зайнятості населення – розвиток ринку праці, створення нових робочих місць, забезпечення випускників ВНЗ та ПТНЗ робочими місцями, сприяння зниженню рівня безробіття населення та скорочення тіньового сектору економіки шляхом удосконалення податкового законодавства, а також забезпечення умов гідної праці;

5) зміна мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму згідно з реальними потребами людини та споживчими цінами у країні;

6) розвиток програм державно-приватного партнерства, що у подальшій перспективі дасть змогу підвищити рівень життя населення та задовольнити суспільні та економічні потреби людини.

Активізація та впровадження комплексу перерахованих заходів потребують значного фінансування, відповідно, їх реалізація та позитивний ефект можливі лише у довгостроковій

перспективі, проте підвищення рівня та якості життя населення є головним пріоритетом під час реалізації соціально-економічної політики держави.

Незважаючи на всі ті негативні тенденції, які ми проаналізували, нині ситуація в Україні з рівнем і якістю життя населення не є трагічною. Згідно з даними Індексу соціального розвитку (далі – ІСР), розробленого американською неурядовою організацією “Social Progress Imperative” за підтримки компанії «Делойт», за рівнем життя населення Україна посідає 63 місце серед 133 країн [9]. ІСР визначає рейтинги країн на базі показників, що мають безпосередній вплив на якість життя людей. Порівнюючи за цими критеріями країни зі співставним рівнем ВВП, “Social Progress Imperative” доводить, що економічний розвиток країни не гарантує високу якість життя населення. Водночас важливим є те, що Україна за рівнем ІСР випередила країни СНД. Так, Білорусь посіла 66 місце, Вірменія – 67, а Росія – 75. Натомість Грузія суттєво зміцнила свої позиції у сфері освіти, охорони здоров'я та захисті прав людини, що разом з іншими досягненнями дало їй змогу посісти 54 сходинку.

У 2016 році Україна отримала 66,43 бали зі 100 можливих, увійшовши до групи країн з рівнем соціального розвитку «нижче середнього». Україна традиційно демонструє відносно високі показники у сфері доступу до вищої освіти та до базових знань, де посіла 31 та 28 місця відповідно. У звіті відзначається, що Україна за цими показниками випереджає більшість країн з аналогічним рівнем ВВП на душу населення. Найнижчі показники Україна продемонструвала у таких сферах, як корупція (109 місце), рівень злочинності (109), доступність житла (116), стан довкілля (118), здоров'я та довголіття (127), свобода вибору життєвого шляху (132).

Отже, рівень та якість життя населення України бажає бути кращим. Ми повинні розуміти, що, обравши шлях на Європейську інтеграцію, ми маємо бути готовими не лише до європейських рівнів доходів, але й до європейських цін на товари та послуги, а також європейських стандартів життя. Зі зростанням рівня життя у населення виникає потреба і в якісніших умовах проживання, продуктах харчування, медичних послугах, стають вищими вимоги до правової захищеності, до безпеки оточуючого середовища, до соціального оточення тощо. І в цьому разі держава повинна бути готовою не тільки до підвищення рівня життя населення, але й до зміни усвідомлення населенням того, ким вони є, на яку якість життя заслуговують.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Фінансовий портал Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.com.ua>.
3. Панченко А. Новий споживчий кошик українців: як і раніше без мобільних / А. Панченко, Х. Коновалова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukr.segodnya.ua/economics/enews/novaya-potrebitelskaya-korzina-naroda-po-prezhnemu-bez-mobilnyh-749901.html>.
4. Кочемировська О. Розвиток трудового потенціалу як чинник економічного зростання України : аналіт. доп. / О. Кочемировська. – К. : НІСД, 2014. – 108 с.
5. Про Державний бюджет України на 2013 рік : Закон України від 29 грудня 2013 року, підстава № 715-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>.
6. Про Державний бюджет України на 2014 рік : Закон України від 15 квітня 2016 року, підстава № 1063-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.
7. Про Державний бюджет України на 2015 рік : Закон України від 29 грудня 2015 року, підстава № 906-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80-19>.
8. Про Державний бюджет України на 2016 рік : Закон України від 28 грудня 2016 року, підстава № 1809-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.
9. Пісоцька Р. Індекс соціального розвитку, 2016 / Р. Пісоцька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/research/social-progress-index-2016.html>.